

**De invloed van hechting op de associatie tussen lichamelijk kindermisbruik en
psychopathie**

Naomi Budak

SNR 2042122

Departement Ontwikkelingspsychologie, Tilburg University

BSc Psychologie, Major Forensische Psychologie

Begeleidster: Sophie Verschueren MSc

Tweede beoordelaar: Bart Schoonen MSc

31 januari 2022

Samenvatting

Lichamelijk misbruik is een hardnekkig gezondheidsprobleem dat jaarlijks meer dan 6 miljoen kinderen in de Verenigde Staten treft. Lichamelijk misbruik en onveilige hechtingsstijlen zijn reeds in verband gebracht met psychopathie. Het doel van huidige studie is om het modererend effect van een onveilige hechting in de associatie lichamelijk kindermisbruik en psychopathie te identificeren. Er wordt een positieve associatie verwacht tussen lichamelijk misbruik in de kindertijd en psychopathie op latere leeftijd. Bijgevolg wordt ook verwacht dat angstige en vermijdende hechtingsstijlen de associatie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie modereert. De steekproef bestond uit 203 participanten ($M = 29.92$ jaar, $SD = 14.51$, bereik = 16 – 69), waarvan 73 mannen en 130 vrouwen uit de algemene samenleving in Nederland, die vragenlijsten hebben ingevuld met betrekking tot hechting, lichamelijk kindermisbruik en psychopathie. Uit de resultaten blijkt dat vermijdende en angstige hechtingsstijlen niet als moderator opereert op de associatie tussen lichamelijk kindermisbruik en psychopathie. Uit de analyses blijkt wel dat er significante hoofdeffecten worden gevonden van lichamelijk misbruik op psychopathie. Ditzelfde hoofdeffect is gevonden voor vermijdende en angstige hechtingsstijlen op psychopathie. Aan de hand van de huidige studie is duidelijk geworden dat interventies zich dienen te richten op het realiseren van een veilige hechtingsstijl tussen kind en verzorger. Al met al, heeft de relatie tussen fysiek misbruik en psychopathie en de invloed van hechting verder onderzoek nodig.

Kernwoorden: “Onveilige hechting”, “Lichamelijk misbruik”, “Psychopathie”

De invloed van hechting op de associatie tussen lichamelijk kindermisbruik en psychopathie

Kindermishandeling is een van de belangrijkste risicofactor die in ontwikkelingspsychopathologie is bestudeerd. Misbruik in de kindertijd is in verschillende studies in verband gebracht met de ontwikkeling van een verscheidenheid aan psychopathologieën, waaronder internaliserende en externaliserende symptomen (Dargis et al., 2016). Kindermishandeling en dus ook lichamelijk misbruik, is een cruciaal voorspeller van ongunstige emotionele en gedragsuitkomsten in het latere leven (Lowell et al., 2014). Onderzoek dat is gepubliceerd door de U.S. Department of Health and Human Services (2011) laat zien dat ongeveer 676.569 kinderen slachtoffer zijn van misbruik. Hiervan zijn 17.6% slachtoffer van lichamelijk misbruik, 9.1% slachtoffer van seksueel misbruik en 9% was slachtoffer van psychologisch misbruik. Daarnaast is lichamelijk kindermisbruik ook een hardnekkig gezondheidsprobleem dat jaarlijks meer dan 6 miljoen kinderen in de Verenigde Staten treft (Busso et al., 2017). *Kindermishandeling* omvat alle handelingen van het plegen of nalaten door een ouder of verzorger die resulteren in schade, een potentieel voor schade of een dreiging van schade aan een kind, zelfs als schade niet de bedoeling is. Vier vormen van mishandeling worden algemeen erkend: lichamelijk mishandeling, seksueel misbruik, psychologische mishandeling, soms aangeduid als emotionele mishandeling en verwaarlozing (Gilbert et al., 2009). *Lichamelijk misbruik* wordt beschreven als een verzorger niet-accidenteel letsel toebrengt aan het kind (Crosson-Tower, 2005). In huidig onderzoek wordt geconcentreerd op mishandelingen waarbij de lichamelijke integriteit van iemand wordt bedreigd.

Uit eerder onderzoek blijkt aanwijzingen aanwezig te zijn dat lichamelijk kindermisbruik geassocieerd is met diverse vormen van psychopathie (Dargis et al., 2016). Bovendien was dit verband bijzonder sterk voor fysieke mishandeling en het antisociale

aspect van psychopathie. *Psychopathie* wordt gedefinieerd door een verzameling van affectieve, interpersoonlijke en gedragskenmerken, waaronder egocentriciteit, manipulatie, bedrog, gebrek aan empathie, schuld of wroeging en een neiging om sociale en wettelijke verwachtingen en normen te schenden (Hare, 1998). Het triarchisch model van psychopathie van Patrick et al. (2009) bestaat uit drie componenten, namelijk ‘vrijmoedigheid’, ‘gemeenschap’ en ‘ontremming’. *Vrijmoedigheid* wordt gezien als de adaptief component van psychopathie, die kenmerken van dominantie, emotionele stabiliteit en durf omvat. *Gemeenheid* is gerelateerd aan eigenschappen zoals manipulatie, gebrek aan empathie en wreedheid. *Ontremming* wijst op de algemene neiging tot externaliserende problemen die eigenschappen met zich meebrengen, zoals impulsiviteit, onverantwoordelijkheid en vijandigheid (Drislane, 2014). De studie van Swogger et al. (2012) rapporteerden dat lichamelijke kindermisbruik positief gerelateerd is aan de interpersoonlijke en affectieve PCL-R facetten. Talrijke studies hebben associaties gemeld tussen lichamelijke mishandeling in de kindertijd en psychopathie. Bovendien is kindermishandeling uitgebreid in verband gebracht met gedragsstoornissen, wat een voorloper is van zowel antisociale persoonlijkheidsstoornis als psychopathie. Onderzoek van Frodi et al. (2001) toont aan dat criminele psychopaten meer lichamelijk geweld meldden te hebben ervaren dan criminele niet-psychopaten. Een hogere psychopathiescore is geassocieerd met een hogere incidentie van ervaringen in de kindertijd zoals lichamelijke misbruik. Het verband tussen kindermisbruik en psychopathie is tot op heden controversieel (Schimmenti et al., 2014). De negatieve interpersoonlijke en affectieve kenmerken van psychopathie kunnen te wijten zijn aan aangeboren kwetsbaarheden, terwijl de antisociale levensstijl die is ingebed in psychopathie meer kan worden beïnvloed door omgevingsrisicofactoren zoals kindermisbruik. In feite hebben meerdere onderzoeken kindermisbruik in verband gebracht met antisociaal gedrag later in het leven, terwijl de interpersoonlijke en affectieve aspecten van psychopathie in verband zijn

gebracht met genetische kwetsbaarheden. Een toenemend aantal onderzoeken toont echter onmiskenbaar aan dat kindermishandeling verband kan houden met de interpersoonlijke en affectieve aspecten van psychopathie. De relatie tussen mishandeling op jonge leeftijd en de ontwikkeling van internaliserende stoornissen, zoals depressie en angst, is algemeen bekend. Echter lijkt de relatie tussen lichamelijk kindermisbruik en de daaropvolgende externaliserende symptomen minder duidelijk, met name tot hoe vroege mishandeling de ontwikkeling van externaliserende stoornissen zoals psychopathie op volwassen leeftijd kan verergeren (Dargis et al., 2016).

Aangezien eerdere studies aangeven dat het niet duidelijk is hoe lichamelijke mishandeling de ontwikkeling van psychopathie kan verergeren, wordt in huidig onderzoek het construct hechting meegenomen. Hechting kan als variabele dienen dat mogelijk een verergerende rol heeft op de associatie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie. Eerder onderzoek heeft namelijk aangetoond dat er relaties zijn tussen ervaringen met lichamelijk kindermisbruik en de hechting van een individu na de mishandeling en ook tussen hechtingsstijlen en hun gedragsuitkomsten (Lowell et al., 2014). Onveilige hechtingsstijl wordt geaccepteerd als een algemene risicofactor voor de ontwikkeling van psychopathologie (Stepp et al., 2008). *Hechting* wordt beschreven als de affectieve band die ontwikkeld wordt door iemand aan zijn significante anderen (Ainsworth, 1985). Het gaat om een band die ontstaat tussen een baby en zijn/haar primaire zorgverlener in de eerste levensjaren en vormt een belangrijk onderdeel van zijn/haar persoonlijkheid. Deze periode bepaalt in belangrijke mate het menselijk gedrag in het leven en het leidt tot de ontwikkeling van positieve of negatieve werkmodellen over zichzelf en anderen. Deze modellen blijven redelijk stabiel tijdens de volwassenheid (Boroujerdi et al., 2019). De hechtingstheorie van Bartholomew en Horowitz (1991), dat aansluit bij de theorie van Bowlby, gaat uit van twee dimensies, namelijk de manier waarop men over zichzelf denkt en de manier waarop men over anderen

denkt. Dit resulteert in vier hechtingsstijlen. Personen met een *veilige hechtingsstijl* zijn zelfverzekerd en hebben geen twijfel over de ander. De sociale interacties worden met vertrouwen aangegaan. Bij personen met een *vermijdende hechtingsstijl* is ook sprake van zelfverzekerdheid, maar streeft de persoon naar vanuit negatief beeld van de ander naar onafhankelijkheid. Er is sprake van weinig angst, maar wel veel vermijding en gaan interpersoonlijke relaties het liefst uit de weg. Bij een *gepreoccupeerde hechtingsstijl* stelt de persoon zich juist erg afhankelijk op aan de ander. Er is een behoefte om contact te maken met de ander, maar twijfelt wel aan zichzelf. Personen met een *angstige hechtingsstijl* zijn onzeker en twijfelen aan zichzelf en de ander. Er is sprake van een hoge mate van vermijding, maar ook een hoge mate van angst (Janssen-Visser & Meulenbeek, 2017). Uit de studie van Frodi et al. (2001) bleek dat volwassen gedetineerde criminelen met hoge psychopathiescores een vermijdende hechtingsstijl hadden met hun ouders in vergelijking met gedetineerden met lagere psychopathiescores.

Er zijn ook aanwijzingen voor een verband tussen onveilige hechting en lichamelijke misbruik. Kinderen die lichamelijke misbruikt werden door hun ouders of verzorgers, hebben meer kans op de ontwikkeling van onveilige hechtingsstijlen (Widom et al., 2018). Uit het onderzoek van Erozkhan (2016) zijn angstig, gepreoccupeerd en vermijdende hechtingsstijlen positief geassocieerd met kindermishandeling, maar kindermishandeling is negatief geassocieerd met veilige hechtingsstijlen. Dit betekent dat veilig gehechte kinderen minder vaak slachtoffer zijn van kindermishandeling. Op basis van eerder onderzoek blijkt dat lichamelijke mishandelde kinderen een grotere mate van onveilige hechting ontwikkelen, waarbij de meest voorkomende hechtingsstijl de angstig/vermijdende hechtingsstijl is (Finzi, 2000). Ander onderzoek van Unger en De Luca (2014) laten zien dat er een associatie is tussen specifiek lichamelijke kindermisbruik met angstige en gepreoccupeerde hechtingsstijlen. Uit dit onderzoek bleek dat adolescenten met een veilige hechting de minste

internaliserende/externaliserende problemen meldden. In vergelijking met adolescenten met een vermijdende hechtingsstijl, scoren adolescenten met een veilige hechting lager op lichamelijke misbruik ervaringen. In vergelijking met adolescenten in de andere hechtingsstijlen, hadden vermijdend gehechte kinderen de hoogste percentage lichamelijke misbruik.

Zowel de studie van Frodi et al. (2001) als die van Marshall en Cooke (1999) geven aan dat factoren die van invloed zijn op de hechting tussen kinderen en ouders, zoals fysiek kindermisbruik, ook verband houden met psychopathie. McLewin et al. (2006) ontdekten dat een sterkere veilige hechtingsstijl een robuuste voorspeller was van lagere niveaus van psychopathie bij volwassenen die als kind fysiek waren mishandeld, onafhankelijk van de misbruikstatus. Volgens Manna et al. (2020) zijn er maar weinig studies die de modererende rol van hechting hebben meegenomen bij het verband tussen fysiek misbruik en internaliserende/externaliserende problemen. Resultaten laten zien dat hechting een modererende factor is binnen de relatie tussen lichamelijke kindermisbruik en internaliserende/externaliserende problemen. De resultaten van deze studie lieten significante associaties met internaliserende problemen zien bij analyses waarin hechtingsstijlen werden toegevoegd als moderatie. Directe effecten van lichamelijke misbruik en psychopathie zijn doorgaans in studies gevonden, waarbij er een kloof blijft bestaan dat duidelijk maakt hoe onveilige hechtingsstijlen deze associatie kunnen verergeren. Deze kloof is wat ten grondslag ligt aan dit onderzoek en heeft geleid tot de volgende onderzoeksvraag: Wat is de invloed van hechting op de associatie tussen lichamelijke kindermisbruik en psychopathie? De hypothesen opgesteld aan de hand van de onderzoeksvraag zijn gebaseerd op de bevindingen uit eerder onderzoek en de aanvulling die huidig onderzoek kunnen geven. Allereerst wordt er een positieve associatie verwacht tussen lichamelijke misbruik en psychopathie (Swogger et al., 2012; Dargis et al., 2016). Een tweede hypothese is dat de vermijdende hechtingsstijl de

associatie tussen lichamelijk kindermisbruik en psychopathie modereert (Finzi, 2000). Er wordt verwacht dat een hoge vermijdende hechting de associatie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie versterkt. Ten derde wordt verwacht dat de angstige hechtingsstijl de associatie tussen lichamelijk kindermisbruik en psychopathie modereert (Unger et al., 2014). Er wordt verwacht dat een hoge angstige hechting de associatie tussen lichamelijk kindermisbruik en psychopathie versterkt.

De resultaten van huidig onderzoek zullen meer inzicht geven in de relatie tussen psychopathie en lichamelijk misbruik en welke vormen van onveilige hechtingsstijlen dit verband kunnen verergeren. Ook is er behoefte aan inzichten over de langetermijneffecten van de misbruikervaringen in de kindertijd. Op maatschappelijk vlak kunnen de resultaten van de huidige studie ervoor zorgen dat er bij instanties, zoals de geestelijke gezondheidszorg, meer duidelijkheid komt waar ze aan moeten werken bij cliënten. Preventie- en interventieprogramma's kunnen zich dan actief richten op de ervaringen van het lichamelijk kindermisbruik en het verbeteren van de veilige hechtingsrelaties tussen cliënten en hun verzorgers. Dit kan ertoe leiden dat mogelijk ongunstige resultaten na ervaring met lichamelijk kindermisbruik geminimaliseerd kunnen worden.

Methode

Participanten

De steekproefgrootte van de huidige studie bestaat uit een totaal aantal van 203 participanten waarvan 73 mannen en 130 vrouwen uit de algemene samenleving in Nederland. Het inclusiecriteria dat gehanteerd werd, is het spreken van Nederlands of Engels, aangezien onderzoek zowel in het Nederlands ($n = 132$) als het Engels ($n = 134$) is uitgevoerd. De gemiddelde leeftijd van de participanten was 29.92 jaar ($SD = 14.51$, bereik = 16 – 69). Er is een a priori power analyse, door middel van G*Power 3.1 (Faul et al., 2009)

uitgevoerd om te bepalen hoe groot de steekproefgrootte minimaal dient te zijn om een significant effect te behalen. Bij alle analyses wordt een significantieniveau van $\alpha = .05$ gehanteerd, dus om een power van 95% te realiseren met een effect size van .15, zijn er minimaal 119 participanten nodig. Huidig onderzoek bestaat uit 203 participanten, wat resulteert in voldoende power voor dit onderzoek. De sampling methode van participanten heeft op twee manieren plaatsgevonden, namelijk het verspreiden van de online vragenlijst op sociale mediakanalen en via het Tilburg University SONA-Systeem. Er is rekening gehouden met ethische aspecten van het onderzoek, zoals de privacy en anonimiteit van de participanten. Deze zijn goedgekeurd door de Ethics Review Board (ERB) van Tilburg University, Tilburg School of Social and Behavioral Sciences.

Meetinstrumenten

Met behulp van de Triarchic Psychopathy Measure (TriPM) is de mate van psychopathie bij de participanten vastgesteld (Patrick et al., 2009). Van deze vragenlijst is zowel de originele als de Nederlandse vertaling gebruikt (Soe-Agnie et al., 2011). De TriPM bevat 58 items die samengaan met drie verschillende constructen van psychopathie.

Allereerst 'disinhibition', wat wijst op problemen met impulscontrole (voorbeelditem: 'I often act on immediate needs') en 20 items bevat. Ten tweede 'boldness', dat wijst op het verband tussen sociale dominantie, emotionele veerkracht en durf (voorbeelditem: 'I'm optimistic more often than not') en 19 items bevat. Ten slotte 'meanness', wat wordt gedefinieerd als agressief zoeken naar hulpbronnen zonder rekening te houden met anderen (voorbeelditem: 'How other people feel is important to me'), dat 19 items bevat (Patrick et al., 2009). De items werden beoordeeld op een 4-punts Likert-schaal met een score van 0, 1, 2 of 3 (3 = *true*, 2 = *somewhat true*, 1 = *somewhat false*, 0 = *false*). Bij de TRiPM waren de items 2, 4, 10, 11, 16, 21, 25, 30, 33, 39, 41, 44, 47, 50, 52, 57 gespiegeld (3=0, 2=1, 1=2, 0=3) en worden bijgevolg gehercodeerd. Enkel de totaalscore van de TriPM werd

geïnterpreteerd. De totaalscore van de TriPM kan variëren van 0 tot 232 en werd bepaald door de somscores van alle items op de constructen. Deze scores geven weer in hoeverre een bepaalde eigenschap/gedrag aanwezig is bij de participant. De Chronbachs Alpha van de TriPM is $\alpha = .87$ en $.88$ voor gemeenschaps- en forensische steekproeven respectievelijk, wat wijst op een goede betrouwbaarheid (Van Dongen et al., 2016) van dit meetinstrument. In huidig onderzoek is de Chronbach's Alpha gelijk aan $\alpha = .76$, wat wijst op een goede betrouwbaarheid.

Om de hechtingsstijl van de participanten vast te stellen is gebruik gemaakt van de Attachment Style Questionnaire (ASQ) van Feeney et al. (1994). Van de ASQ is ook de Nederlandstalige versie gebruikt van Van Oudenhoven et al. (2003). De ASQ bestaat uit 40 items en vraagt participanten om zichzelf te beoordelen op een 6-punt Likert schaal, variërend van 'helemaal mee oneens' (1) tot 'helemaal mee eens' (6). Bij dit meetinstrument was er sprake van gehercodeerde items (1=6, 2=5, 3=4, 4=3, 5=2, 6=1), namelijk item 20 'Ik vind het makkelijk om anderen te vertrouwen', item 21 'Ik voel mij op mijn gemak om afhankelijk te zijn van anderen', en item 33 'Ik maak me zorgen dat ik niet echt bij andere mensen pas'. De ASQ is gebaseerd op het tweedimensionale perspectief van Bartholomew en Horowitz (1991), namelijk de assen 'Avoidance' en 'Dependence'. In deze vragenlijst zijn vijf dimensies gehanteerd. Allereerst vertrouwen (voorbeelditem: 'Ik ben ervan overtuigd dat andere mensen mij aardig zullen vinden en mij respecteren') dat acht items bevat. De tweede dimensie is ongemak met nabijheid (voorbeelditem: 'Ik vind het moeilijk om afhankelijk te zijn van anderen'), dat 10 items bevat. Ten derde behoefte aan goedkeuring (voorbeelditem: 'Ik vind het moeilijk om een beslissing te nemen, tenzij ik weet wat andere mensen denken') dat zeven items bevat. Ten vierde de dimensie preoccupatie met relaties (voorbeelditem: 'Ik maak me veel zorgen over mijn relaties'), dat bestaat uit acht items. Ten slotte relatie als secundair (voorbeelditem: 'Je best doen is belangrijker dan omgaan met anderen'), dat gedekt

wordt door zeven items. Binnen dit meetinstrument is 'Vertrouwen' de enige dimensie die gelinkt kan worden aan een veilige hechting, in tegenstelling tot de andere vier dimensies die onveilige hechting representeren. Dit resulteert dat er subschalen gecreëerd wordt van alle dimensies die de onveilige hechting representeren. Uit het onderzoek naar onderliggende dimensies van hechting van Stein et al. (2002) blijkt dat de dimensie 'Ongemak met nabijheid' en 'Relaties als secundair' een vermijdende hechtingsstijl representeren. 'Behoeftes aan goedkeuring', 'Preoccupatie met relaties' en (lage) 'Vertrouwen' reflecteren een angstige hechtingsstijl. De ASQ onderzoekt elke type hechting via meerdere items en op de dimensies afzonderlijk, wat resulteert in een beschrijving van de participant op de dimensies van hechting. Het brengt de algemene hechting van volwassenen in relatie tot anderen. Uit eerder onderzoek van Feeney et al. (1994) blijkt dat de Chronbach's Alpha van de ASQ varieert tussen $\alpha = .76$ en $.84$, wat resulteert in een voldoende tot goede betrouwbaarheid van dit meetinstrument. In huidig onderzoek is de Chronbach's Alpha gelijk aan $\alpha = .79$. De Chronbach's Alpha van de verschillende subschalen variëren ook van een voldoende tot goede betrouwbaarheid, $\alpha = .86$ voor ongemak met nabijheid, $\alpha = .78$ voor zowel behoefte aan goedkeuring als preoccupatie met relaties en $\alpha = .74$ voor relaties als secundair.

De Childhood Trauma Questionnaire-Short Form (CTQ-SF) is als meetinstrument gebruikt om te achterhalen of de participanten vijf verschillende typen misbruik of verwaarlozing in de kindertijd en adolescentie hebben ervaren (Bergstein et al., 2003). Van de CTQ-SF is ook de Nederlandse versie van Thombs et al. (2009) toegepast. De CTQ-SF bevat 28 vragen en worden beoordeeld op een 5-punts Likert schaal, waarbij 1 = *nooit waar*, 2 = *zelden waar*, 3 = *soms waar*, 4 = *vaak waar*, 5 = *heel vaak waar*. Bij dit meetinstrument is er sprake van gehercodeerde items (1=5, 2=4, 3=3, 4=2, 5=1), namelijk item 2, 5, 7, 13, 19, 26 en 28. De CTQ-SF onderscheid verschillende constructies van misbruik, die elk gerepresenteerd worden door vijf items, namelijk emotioneel misbruik (voorbeelditem: 'Ik

dacht dat mijn ouders wensten dat ik nooit geboren was'), lichamenlijk misbruik (voorbeelditem: 'Mensen binnen mijn familie sloegen me zo hard dat ik er blauwe plekken of littekens aan overhield'), seksueel misbruik (voorbeelditem: 'Iemand dreigde mij pijn te doen of leugens over mij te vertellen, tenzij ik iets seksueels met de deed'), emotionele verwaarlozing (voorbeelditem: 'Ik voelde me geliefd') en lichamenlijke verwaarlozing (voorbeelditem: 'Ik had niet genoeg te eten'). Aan de hand van de somscore van de schaal 'lichamenlijk misbruik' construct wordt geclassificeerd hoe ernstig dergelijk misbruik aanwezig is geweest bij die specifieke participant. Vanaf een somscore van 13 of hoger wordt gesproken van blootstelling aan hevig lichamenlijk misbruik. In dit onderzoek wordt specifiek gekeken naar lichamenlijk misbruik. De Chronbach's Alpha voor de 28-item CTQ-schalen was $\alpha = .91$ voor lichamenlijk misbruik, wat over het algemeen wijst op een goed betrouwbaar meetinstrument (Thombs, et al., 2009). In huidig onderzoek werd een Chronbach's Alpha van $\alpha = .83$ voor lichamenlijk misbruik gevonden.

Procedure

Aan de participanten van dit onderzoek werd meegedeeld dat zij deelnamen aan een online vragenlijst, waarbij een onderzoeksproject is uitgevoerd door Tilburg University met als doel wetenschappelijke publicatie. Dit project onderzoekt hoe verschillende levensgebeurtenissen gerelateerd zijn aan de manier van denken, voelen en gedragen van mensen. Huidig onderzoek bestond uit socio-demografische vragen zoals leeftijd en geslacht, en zeven vragenlijsten. Participanten werden op voorhand ingelicht dat het voltooien van de volledige vragenlijst ongeveer 30 minuten in beslag zal nemen. Participatie is geheel vrijwillig en anoniem, de data werden niet gedeeld met andere professionals en derden. Er was sprake van een vergoeding voor deelname aan het onderzoek. Psychologiestudenten werden beloond met één deelname uur in het SONA-Systeem. Voor de start van de online vragenlijst, kregen participanten een 'informed consent' die ondertekend dient te worden om

hun deelname vast te leggen. Hierin staat onder andere beschreven dat participanten ten alle tijden uit het onderzoek kunnen stappen, zonder negatieve consequenties voor dien.

Statistische analyses

De statistische analyses uit deze studie zijn uitgevoerd met het programma IBM SPSS Statistics, versie 26.0. In de huidige studie vormt psychopathie de continue afhankelijke variabele, lichamelijk misbruik de continue onafhankelijke variabele en hechting te continue modererende variabele. Allereerst zijn de missende waarden en outliers onderzocht. Voor de missende waarden is gekeken naar participanten met meer dan 10 procent van de items missende waarden op een vragenlijst. Op basis hiervan zijn 142 participanten handmatig uit de dataset verwijderd. Vervolgens is bij de overgebleven missende waarden een MCAR test uitgevoerd om na te gaan of missende waarden willekeurig of niet willekeurig zijn. Op basis van de MCAR test kan besloten worden dat de missende waarden in de meetinstrumenten TriPM ($\chi^2 = 132.64$, $df = 171$, $p = .987$), ASQ ($\chi^2 = 279.60$, $df = 270$, $p = .331$) en CTQ-SF ($\chi^2 = 35.28$, $df = 48$, $p = .914$) willekeurig zijn. De missende waarden konden bijgevolg vervangen worden door de gemiddelde waarde op het instrument. Aan de hand van Cooks, Mahalanobis en Leverage tests zijn de outliers binnen de dataset geanalyseerd. Bijgevolg blijkt dat er vier outliers zijn op basis van Mahalanobis, 13 op basis van Cooks en 11 op basis van Leverage. Op basis van het criterium dat een participant niet meer dan twee outliers mag hebben op de drie metingen, zijn zes participanten list-wise uit de dataset verwijderd.

De beste statistische methode bij de onderzoeksvraag is een (meervoudige) regressie, waarbij de volgende assumpties getest worden. Allereerst is gekeken naar de normaliteit van de data door de skewness en kurtosis te berekenen. Uit deze analyse voor normaliteit bleek dat de variabelen 'Ongemak met nabijheid', 'Behoeftte aan goedkeuring', 'Preoccupatie met relaties', 'Relaties als secundair' en 'Psychopathie' normaal zijn verdeeld, omdat absolute skewness en kurtosis waarden tussen de -2 en 2 zitten. Dit was niet het geval voor de

variabele 'Lichamelijk misbruik', want hier was skewness 4.56 en kurtosis 26.65, wat betekent dat deze variabele niet normaal verdeeld is. Hoewel niet aan de normaliteitsassumptie is voldaan, volgt uit de centrale limietstelling dat bij een omvangrijke steekproef ($n = 30$) aan de aanname van normaliteit wordt voldaan (Aarts, 2018). In de huidige studie wordt gebruik gemaakt van de bootstrapping methode in PROCESS-macro, wat een niet parametrische test is die robuust is voor schendingen van normaliteit (Hayes, 2018). Ten tweede is het belangrijk dat het verband tussen de verklarende variabele en de afhankelijke variabele lineair is. Deze assumptie is niet geschonden, omdat het verband tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabele lineair zijn voor de variabelen met onveilige hechting. Een derde assumptie is dat de data willekeurig uit de populatie is getrokken en dat er sprake is van onafhankelijke waarnemingen. Deze assumptie is niet geschonden, omdat de participanten uit de algemene populatie in Nederland zijn gehaald. Een vierde assumptie is multicollineariteit, waarvoor de Variance Inflation Factor (VIF) van de onafhankelijke variabele beoordeeld werd. Deze waarden zijn allemaal boven de 1, namelijk 1.09 voor lichamelijk misbruik, 1.65 voor ongemak met nabijheid, 2.00 voor behoefte aan goedkeuring, 1.95 voor preoccupatie met relaties en 1.34 voor relaties als secundair. Ondanks dat de waarden boven de één liggen, valt het nog ruim onder de kritieke waarde van 10. Bij een VIF van 10 wordt geconcludeerd dat je data biased is. In de huidige studie is daar geen sprake van. De Tolerance is bij alle onafhankelijke variabelen hoger dan .02, namelijk .92 voor lichamelijk misbruik, .61 voor ongemak met nabijheid, .50 voor behoefte aan goedkeuring, .51 voor preoccupatie met relaties en .75 voor relaties als secundair. Deze assumptie van multicollineariteit is niet geschonden. De vijfde assumptie is dat residuen ongecorrleerd en normaal verdeeld moeten zijn, waarbij respectievelijk gekeken wordt naar de Durbin-Watson Test en een histogram wordt opgevraagd. De Durbin-Watson Test (Durbin & Watson, 1950) geeft een waarde van 2.11, waarbij 2 indiceert dat de residuen perfect

ongecorreleerd zijn. Ten slotte is de laatste aanname homoscedasticiteit, waarvoor een spreidingsdiagram werd opgevraagd om te analyseren of de foutterm gelijk is. Deze assumptie is niet geschonden, omdat de datapunten in een ronde wolk liggen.

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn verschillende statistische analyses uitgevoerd. Allereerst worden de beschrijvende statistieken opgevraagd, zodat het gemiddelde, de standaarddeviatie, de minimale en maximale waarden geanalyseerd kunnen worden. Om de eerste hypothese, het hoofdeffect, te beantwoorden is allereerst een Pearson correlatie-analyse uitgevoerd. Om vervolgens het modererend effect van de onveilige hechtingsstijlen te onderzoeken, is een moderator-analyse met behulp van PROCESS-macro (Hayes, 2018) uitgevoerd. Indien er sprake is van een significante moderator, worden simple slope analyses geïnterpreteerd. In de huidige studie wordt bij de analyses een alpha-niveau .05 gehanteerd, tenzij anders vermeld.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

De onafhankelijke variabele lichamelijk misbruik bevatten de volgende beschrijvende statistieken: een gemiddelde van 5.95, de standaarddeviatie is 2.39 en het bereik loopt van één tot 25. De continue afhankelijke variabele psychopathie heeft een gemiddelde van 157.02, een standaarddeviatie van 14.14 en het bereik loopt van 0 – 232. De moderator, onveilige hechting, bestaat uit 4 constructen, namelijk ‘Ongemak met nabijheid’ ($M = 35.55$, $SD = 8.38$, bereik = 1–60), ‘Behoefte aan goedkeuring’ ($M = 24.26$, $SD = 6.28$, bereik = 1–42), ‘Preoccupatie met relaties’ ($M = 27.06$, $SD = 6.49$, bereik = 1–48) en ‘Relaties als secundair’ ($M = 17.04$ en $SD = 5.19$, bereik = 1–42).

Correlaties

Om de hoofdhypothese te beantwoorden en te kijken of er een verband is tussen lichamelijk misbruik en psychopathie, is een Pearson's correlatiematrix opgevraagd (zie Tabel 1). Cohen (1988) onderscheidt de volgende effecten van een Pearson's correlatie. Een Pearson's correlatie van .50 geeft een groot effect weer, .30 is een middelgroot effect en .10 een klein effect. De resultaten laten een significant negatieve associatie zien tussen lichamelijk misbruik en psychopathie en dit effect is klein tot middelgroot. Het hechtingsconstruct 'Behoeftte aan goedkeuring' heeft geen significante associatie met zowel de onafhankelijke als de afhankelijke variabele. Het hechtingsconstruct 'Ongemak met nabijheid' heeft een negatief significante associatie met de afhankelijke variabele psychopathie. Het hechtingsconstruct 'Preoccupatie met relaties' heeft een negatief significant effect met psychopathie en dit effect is klein tot middelgroot. Tot slot heeft het hechtingsconstruct 'Relaties als secundair' een negatief, maar significante associatie met psychopathie en dit effect is middelgroot tot groot.

Tabel 1

Correlatiematrix tussen lichamelijk misbruik, ongemak met nabijheid, behoefte aan goedkeuring, preoccupaties met relaties, relaties als secundair en psychopathie (N=203)

	Psychopathie	Lichamelijk misbruik	Ongemak met nabijheid	Behoeftte aan goedkeuring	Preoccupatie met relaties	Relaties als secundair
Psychopathie	1					
Lichamelijk misbruik	-.29**	1				
Ongemak met nabijheid	-.31**	.18**	1			

Behoeftte aan goedkeuring	-.07	-.02	.47**	1		
Preoccupatie met relaties	-.24**	.09	.45**	.68**	1	
Relaties als secundair	-.44**	.25**	.47**	.12**	.25**	1

Noot. ** $p < .01$

Moderatie

Om het modererende effect van hechting op het verband tussen lichamelijk misbruik en psychopathie te onderzoeken, is een moderatieanalyse uitgevoerd voor elk van de constructen van onveilige hechting aan de hand van PROCESS-macro. Allereerst is gekeken naar het hechtingsconstruct ‘Ongemak met nabijheid’. De model-fit is significant, $R^2 = .16$, $F(3, 199) = 12.29$, $p < .00$. Dit betekent dat 16% van de variantie in psychopathie wordt verklaard door lichamelijk misbruik, ongemak met nabijheid en de interactie ertussen. De moderator verklaart een klein gedeelte van de verklaarde variantie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie en dit verband is positief. Zoals te zien in Tabel 2 is de interactie tussen lichamelijk misbruik en ongemak met nabijheid geen significante voorspeller binnen dit regressiemodel. De interactie is niet significant, waardoor we de hoofdeffecten kunnen interpreteren (Warner, 2013). Uit de analyse bleek dat er wel een significant hoofdeffect van lichamelijk misbruik en ongemak met nabijheid is.

Tabel 2

Moderatie-analyse met onafhankelijke variabele lichamelijk misbruik en moderator ongemak met nabijheid

	<i>B</i>	<i>SE(B)</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Lichamelijk misbruik	-1.57	0.44	-3.55	.00*
Ongemak met nabijheid	-0.46	0.11	-4.05	.00*
Lichamelijk misbruik x Ongemak met nabijheid	0.018	0.03	0.58	.56

Noot. * $p = .05$

Het tweede hechtingsconstruct van de moderatie-analyse is behoefte aan goedkeuring. De model-fit is significant, $R^2 = .09$, $F(3, 199) = 6.73$, $p < .00$. De moderator verklaart een klein gedeelte van de verklaarde variantie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie en dit verband is negatief. Slechts 9% van de variantie in psychopathie wordt verklaard door lichamelijk misbruik, behoefte aan goedkeuring en de interactie. Echter is de interactie tussen lichamelijk misbruik en behoefte aan goedkeuring geen significante voorspeller binnen dit regressiemodel. Zoals te zien in Tabel 3 is het hoofdeffect lichamelijk misbruik op zichzelf wel significant, maar dit is niet het geval voor het hoofdeffect behoefte aan goedkeuring.

Tabel 3

Moderatie-analyse met de onafhankelijke variabele lichamelijk misbruik en de moderator behoefte aan goedkeuring

	<i>B</i>	<i>SE(B)</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Lichamelijk misbruik	-1.76	0.40	-4.37	.00*
Behoefte aan goedkeuring	-0.16	0.15	-1.06	.29
Lichamelijk misbruik x Behoefte aan goedkeuring	-0.02	0.07	-0.21	.83

Noot. * $p = .05$

Het derde hechtingsconstruct van de moderatie-analyse is preoccupatie met relaties. Binnen dit model is de model-fit significant, $R^2 = .14$, $F(3, 199) = 10.70$, $p < .00$. Dit betekent dat 14% van de variantie in psychopathie verklaard wordt door lichamelijk misbruik, preoccupatie met relaties en hun interactie. De moderator verklaart slechts 14% van de verklaarde variantie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie en dit verband is positief. Zoals te zien in Tabel 4, is de dimensie ‘Preoccupatie met relaties’ geen significante voorspeller binnen dit regressiemodel. De interactie is niet significant, waardoor we de hoofdeffecten kunnen interpreteren. De hoofdeffecten lichamelijk misbruik en preoccupatie met relaties zijn beide wel significant.

Tabel 4

Moderatie-analyse met de onafhankelijke variabele lichamelijk misbruik en de moderator preoccupatie met relaties

	<i>B</i>	<i>SE(B)</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Lichamelijk misbruik	-1.83	0.44	-4.18	.00*
Preoccupatie met relaties	-0.47	0.14	-3.29	.00*
Lichamelijk misbruik x Preoccupatie met relaties	0.08	0.07	1.06	.29

Noot. * $p = .05$

Het vierde en ook laatste hechtingsconstruct van de moderatie-analyse is relaties als secundair. De model-fit van het model is significant, $R^2 = .23$, $F(3, 199) = 19.35$, $p < .00$. Dit houdt in dat 23% van de variantie in psychopathie verklaard wordt door lichamelijk misbruik, relaties als secundair en hun interactieterm (zie Tabel 5). De moderator verklaart slechts 23% van de verklaarde variantie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie en dit verband is

positief. De dimensie relaties als secundair is dus geen significante voorspeller binnen dit regressiemodel. Ondanks geen significante interactie, zijn er in dit geval wederom significante hoofdeffecten, namelijk lichamelijk misbruik en relaties als secundair.

Tabel 5

Moderatie-analyse met onafhankelijke variabele lichamelijk misbruik en de moderator relaties als secundair

	<i>B</i>	<i>SE(B)</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Lichamelijk misbruik	-1.20	0.46	-2.59	.01*
Relaties als secundair	-1.05	0.18	-5.97	.00*
Lichamelijk misbruik x Relaties als secundair	0.01	0.05	0.10	.92

Noot. * $p = .05$

Discussie

In de huidige studie is het modererend effect van onveilige hechtingsstijlen op het verband tussen lichamelijk kindermisbruik en psychopathie onderzocht. Om dit doel te behalen zijn de hechtingstheorieën Bartholomew en Horowitz (1991) gebruikt als theoretisch kader voor de moderatie. Op basis van de onderzoeksvraag en bevindingen van eerdere onderzoeken zijn er vier hypothesen opgesteld en getoetst aan de hand van moderatie-analyses. De belangrijkste bevindingen uit deze analyses is dat er voor alle subschalen van de onveilige hechting en dus de vermijdende en angstige hechtingsstijl - ongemak met nabijheid, behoefte aan goedkeuring, preoccupaties aan relaties en relaties als secundair - geen significante interacties gevonden zijn. Echter zijn er wel significante hoofdeffecten van lichamelijk kindermisbruik op psychopathie gevonden bij de vier moderatie-analyses.

Daarnaast is er voor de twee subschalen van onveilige hechting die een vermijdende hechtingsstijl representeren, namelijk ongemak met nabijheid en preoccupatie met relaties, een significant hoofdeffect gevonden. Ook voor de subschaal relaties als secundair, wat valt onder een angstige hechtingsstijl, is een significant hoofdeffect gevonden.

De resultaten uit de huidige studie voldoet niet aan de hypothese dat dat er een positieve associatie wordt verwacht tussen lichamelijk kindermisbruik en psychopathie. Er werd verwacht dat een hogere score op fysiek kindermisbruik geassocieerd zou zijn met hogere psychopathiescores. De verwachting van een positieve associatie komt door eerdere studies die wel een positief verband hebben gevonden (Swogger et al., 2012; Dargis et al., 2016; Frodi et al., 2001). Echter is in de huidige studie een negatieve, maar significante associatie gevonden, wat betekent dat meer blootstelling aan fysiek kindermisbruik geassocieerd zou zijn met lagere psychopathiescores. Een belangrijke verklaring voor het gevonden resultaat is dat beschermende factoren, zoals sociale steun en veerkracht niet zijn meegenomen binnen de associatie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie. Onderzoek van Brunton et al. (2020) bevestigt dat tegenspoed in de kindertijd, zoals kindermishandeling of -misbruik, alleen een risico vormt als ze worden gemedieerd door externe factoren. Deze mediators kunnen beschermend van aard kunnen zijn, zoals veerkracht en sociale steun, en dienen dan als beschermende factoren. Dit kan verklaren waarom sommige slachtoffers van kindermishandeling meer nadelige uitkomsten hebben op volwassen leeftijd vergeleken met anderen die minder of geen problemen ervaren. Een andere reden voor de significant negatieve associatie zijn de karakteristieken van de steekproef. De steekproef van de huidige studie bestaat voor een deel uit studenten van Tilburg University en een ander deel uit mensen van de algemene populatie in Nederland. Dit zou kunnen betekenen dat de getrokken steekproef een lage mate van psychopathische trekken heeft en minimale blootstelling aan lichamelijk misbruik heeft ervaren. Mogelijkheid bestaat dat een positieve associatie

gevonden wordt als in vervolgonderzoek rekening wordt gehouden om een klinische of forensische steekproef te gebruiken. Om een voorbeeld te noemen bestond de steekproef van het onderzoek van Dargis et al. (2016), dat wel een positieve associatie had gevonden, uit criminele overtreeders. Eerder onderzoek van Salekin et al. (2001) toont ook aan dat er een hogere discriminante validiteit is binnen een normale steekproef dan typisch wordt gevonden in forensische steekproeven. Dit komt omdat het algemene niveau van alle soorten psychopathologieën lager is bij universiteitsstudenten. Dit maakt het waarschijnlijker dat vormen van psychopathie zoals gedefinieerd in de huidige studie ook lager zullen zijn bij deze steekproef. Een mogelijk andere verklaring voor het vinden van een significant negatieve associatie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie, is dat de het concept lichamelijk misbruik een gevoelig onderwerp is om over te praten en vaak gepaard gaat met emotionele littekens. Dit kan leiden tot onderrapportage en gevoeligheid voor bias. Aan de tweede hypothese dat de vermijdende hechtingsstijl de associatie tussen lichamelijk kindermisbruik en psychopathie modereert, werd tevens ook niet voldaan. In eerder onderzoek van Unger et al. (2014) werd verondersteld dat vermijgend gehechte kinderen het hoogste percentage hadden op de ervaring van lichamelijk kindermisbruik. Dit is niet te bevestigen uit de resultaten van de huidige studie, omdat dit niet tot het onderzoeksdoel behoorde. Echter is dit wel een interessant gegeven om mee te nemen in het vervolgonderzoek, zodat duidelijk wordt hoe sterk het verband is tussen lichamelijk misbruik en onveilige hechtingsstijlen. Uit het onderzoek van Frodi et al. (2001) blijkt dat criminelen met een hoge psychopathiescore vaker een vermijdende hechtingsstijl hadden ontwikkeld met hun verzorgers. Hoewel het om een andere doelgroep gaat, vinden we in de huidige studie een soortgelijk resultaat. Er is een significant hoofdeffect van ongemak met nabijheid en relaties als secundair, dat samen onveilig vermijdende hechting representeren, op psychopathie. De derde hypothese stelt dat de angstige hechtingsstijl de associatie tussen

lichamelijk kindermisbruik en psychopathie modereert. In huidig onderzoek is hier ook geen significant interactie-effect voor gevonden. Dit tegenstrijdig ten opzichte van het onderzoek van Manna et al. (2020), waarbij wel significante associaties met internaliserende problemen werden gevonden bij analyses waarbij hechtingsstijlen werden meegenomen als moderatie. Het onderzoek van Manna et al. (2020) bestond uit een grotere steekproef (n=387) in vergelijking met de huidige steekproef (n = 203). Daarnaast hadden de participanten uit de studie van Manna et al. (2020) kenmerken die het gevonden verband kunnen beïnvloeden. 9% van de participanten heeft psychologische interventies gehad bij een psycholoog, 2.8% van de participanten heeft ervaring gehad met een scheiding van de ouders en 1% van de participanten geeft om psychologische redenen een ziekenhuisopname te hebben gehad. Dit betekent dat de participanten uit de steekproef mogelijk geschikter zijn voor de beantwoording van de hoofdvraag en voor het gevonden resultaat. In huidig onderzoek is onduidelijk of participanten dergelijke ervaringen van lichamelijke kindermisbruik hebben meegemaakt. Een onveilige angstige hechting wordt via de subschalen 'Behoeftte aan goedkeuring' en 'Preoccupatie met relaties' samengesteld. Op basis van de resultaten uit huidig onderzoek bleek dat er geen significant hoofdeffect aanwezig was voor behoefte aan goedkeuring, terwijl dit wel het geval was bij preoccupatie met relaties. Dit lijkt een aanwijzing te zijn dat preoccupatie met relaties, wat een angstige hechtingsstijl representeert, een invloed heeft op lichamelijke misbruik en psychopathie.

Een eerste limitatie van de huidige studie is dat belangrijke beschermende factoren, zoals sociale steun en veerkracht, niet in acht zijn genomen binnen het verband tussen lichamelijke misbruik en psychopathie en de invloed van hechting hierop. Ten tweede is de getrokken steekproef niet representatief voor de beantwoording van de onderzoeksvraag. Het is niet duidelijk in hoeverre de participanten ervaringen van lichamelijke kindermisbruik hebben meegemaakt of dat de steekproef psychopathische trekken hebben. Vervolgonderzoek

zou dit kunnen realiseren door een controlegroep en een klinische steekproef toe te voegen aan de onderzoeksopzet. Het opnemen van een controlegroep zou onderzoekers in staat stellen om de interne validiteit van het onderzoek te waarborgen. Een derde limitatie is het gebruik van zelfbeoordelingsvragenlijsten om het construct psychopathie te meten.

Zelfrapportageinstrumenten zijn geen betrouwbaar instrument bij het onderzoeken van psychopathie vanwege de oneerlijkheid van personen met de stoornis. In het onderzoek van Evans en Tully (2016) definieerde Cleckly (1976) een psychopathische individu als iemand die niet in staat is de waarheid te vertellen. In het onderzoek kwam ook naar voren dat personen met een hoge mate van psychopathie door hun gebrek aan inzicht moeilijk nadenken over hun psychologische problemen. Het meest prominente probleem dat in het onderzoek naar voren komt, is het oneerlijke en manipulatieve karakter van psychopaten, die invloed hebben op de uitkomsten van zelfrapportage-instrumenten in de zin van sociaal wenselijk gedrag. Daarnaast is ontdekt dat psychopathische participanten bij het invullen van een zelfrapportagevragenlijst niet beter waren in het ontwijken van detectie van malingering, vergeleken met niet-psychopathische individuen (Evans et al., 2016). *Malingering* is het opzettelijk produceren van overdreven symptomen, waarbij externe motieven de aanleiding vormen (Hardeman, 2006). Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om een semigestructureerd interview af te nemen in plaats van een zelfbeoordelingsvragenlijst. Hier is er ruimte voor aanvullende informatie die kunnen helpen bij de beoordeling van lichamelijke misbruik, hechting of psychopathie. Sociaal wenselijkheid is op die manier ook te minimaliseren, omdat de interviewer zicht heeft op het verbaal en non-verbaal gedrag van de participant. Een tweede manier om in vervolgonderzoek rekening te houden met sociaal wenselijk gedrag, is om alternatieve meetinstrument te gebruiken om constructen valide en betrouwbaar te meten. Een voorbeeld hiervan is de *Adult Attachment Interview* (AAI, Main & Goldwyn, 1988), waarbij dieper ingaan wordt op vroegere relaties met de familie en hoe

het iemand beïnvloed heeft. Aangezien deze vragenlijst interview-gericht is, is ook het non-verbaal gedrag van de participant te observeren. Een belangrijk kenmerk van dit instrument is dat er bij de participanten ook gevraagd wordt naar misbruik-ervaringen en verliezen van dierbaren (Cassidy & Shaver, 2016). Deze componenten worden niet meegenomen bij de ASQ dat in huidig onderzoek is toegepast en kunnen mogelijk wel meer inzicht geven van zowel de hechtingservaringen als de misbruik-ervaringen. Het gebruik van de AAI kan dus bijdragen aan een vervolledigd beeld van de levensgebeurtenissen en hechtingsstijlen van de participanten.

Het gebruik van vragenlijsten kan ook voordelen hebben, namelijk het op een gestandaardiseerde manier informatie verzamelen met een instrument (van de Wouden, 2015). Ten tweede is het meetinstrument TriPM een korte vragenlijst om voor te leggen aan participanten, het duurt ongeveer vijftien minuten. Daarnaast lijkt de TriPM een betrouwbaar instrument te zijn voor psychopathie in zowel een steekproef uit de algemene samenleving als steekproeven met forensische psychiatrische patiënten (Van Dongen et al., 2016). Ten derde bestond de steekproef uit verschillende nationaliteiten, zoals Nederlands, Duits, Pools, Iers, Amerikaans, Italiaans en Frans, wat zorgt voor diversiteit van de steekproef en voor verbetering van de generaliseerbaarheid en validiteit. Ten slotte is een sterk punt de grootte en het bereik van de steekproef. De steekproef bestond uit 203 participanten en het bereik van de participanten is redelijk breed in de zin dat het participanten uit verschillende leeftijdscategorieën bevat. Ondanks dat er in de huidige studie geen significante interacties zijn gevonden, zijn er inhoudelijke sterktes in het onderzoek. In de moderatie-analyses is wel naar voren gekomen dat lichamelijke misbruik geassocieerd is aan psychopathie. Daarnaast is ook vast te stellen dat de onveilige vermijdende en angstige hechtingsstijlen op zichzelf geassocieerd zijn aan psychopathie. De huidige studie heeft bijgedragen aan aanvullend

inzicht in de relatie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie, en hoe hechting deze associatie niet verergert.

Toekomstig onderzoek is nodig om het modererend effect van onveilige hechtingsstijlen verder te onderzoeken in het verband tussen lichamelijk kindermisbruik en psychopathie. Een longitudinaal onderzoek vanaf de kindertijd zal bijdragen om een vervolledigd beeld te krijgen van de ontwikkeling van hechtingsstijlen tussen kind en verzorger. Hierbij dienen ook beschermende factoren meegenomen te worden om een vervolledigd beeld te krijgen van de associatie. Daarnaast is het belangrijk om een representatieve en klinische steekproef te trekken en controlegroepen toe te voegen. Ten slotte zou toekomstig onderzoek rekening moeten houden met het tegengaan van sociaal wenselijk gedrag. Dit is te bereiken door een ander meetinstrument te gebruiken dat niet alleen bestaat uit zelfbeoordelvragenlijsten, maar ook interviews bevat, zodat een waarachtiger beeld van de situatie geschetst kan worden. Dit onderzoek is relevant voor de literatuur, maar ook voor interventieprogramma's, zodat er meer aandacht gericht wordt op het verbeteren van de hechtingsrelaties tussen kinderen en hun verzorgers. Met inachtneming dat er weinig literatuur beschikbaar is dat onveilige hechtingsstijlen als moderator opereren in de associatie tussen lichamelijk misbruik en psychopathie, heeft huidig onderzoek wel bijgedragen aan een breder beeld van de associatie.

Referenties

- Aarts, S. (2018). De t-toets en de analysis of variance, ANOVA. *Springer*, 26(1), 28–33.
<https://doi.org/10.1007/s12481-018-0187-8>
- Ainsworth, M. D. (1985). Attachments across the life span. *Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 61(9), 792–812.
- Bartholomew, K. & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226–244.
<https://doi.org/10.1037//0022-3514.61.2.226>
- Bergstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., Stokes, J., Handelsman, L., Medrano, M., Desmond, D., & Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse & Neglect*, 27(2), 169–190. [https://doi.org/10.1016/s01452134\(02\)00541-0](https://doi.org/10.1016/s01452134(02)00541-0)
- Boroujerdi, F. G., Kimiaee, S. A., Yazdi, S. A. A., & Safa, M. (2019). Attachment style and history of childhood abuse in suicide attempters. *Psychiatry Research*, 271, 1–7.
<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.11.006>
- Brunton, R., Wood, T., & Dryer, R. (2020). Childhood abuse, pregnancy-related anxiety and the mediating role of resilience and social support. *Journal of Health Psychology*.
<https://doi.org/10.1177/1359105320968140>
- Busso, D. S., McLaughlin, K. A., Brueck, S., Peverill, M., Gold, A. L., & Sheridan, M. A. (2017). Child abuse, neural structure, and adolescent psychopathology: A longitudinal study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 56(4), 321–328. <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2017.01.013>

Cassidy, J., & Shaver, P.R. (2016). Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications (2nd Edition). Guilford Publications.

Cleckley, H. M. (1976). The mask of sanity: An attempt to clarify some issues about the so called psychopathic personality. (5th ed.). Mosby.

Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.). Taylor & Francis Inc.

Crosson-Tower, C. (2005). Understanding child abuse and neglect (6th ed.). Pearson Education.

Dargis, M., Newman, J., & Koeings, M. (2016). Clarifying the link between childhood abuse history and psychopathic traits in adult criminal offenders. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(3), 221–228. <https://doi.org/10.1377/per0000147>

Dargis, M. & Koeings, M. (2018). Two subtypes of psychopathic criminals differ in negative affect and history of childhood abuse. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 10(4), 444–451. <https://doi.org/10.1037/tra0000328>

De Bellis, M. D. (2001). Developmental traumatology: The psychobiological development of maltreated children and its implications for research, treatment, and policy. *Development and Psychopathology*, 13, 539–564. <http://dx.doi.org/10.1017/S0954579401003078>

Dongen, J. D. M., Drislane, L. E., Nijman, H., Soe-Agnie, S. E. & Marle, H. J. C. (2016).

- Further Evidence for Reliability and Validity of the Triarchic Psychopathy Measure in a Forensic Sample and a Community Sample. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 39(1), 58–66. <https://doi.org/10.1007/s10862-016-9567-5>
- Drislane, L. E., Patrick, C. J., Arsal, G. (2014). Clarifying the content coverage of differing psychopathy inventories through reference to the Triarchic Psychopathy Measure. *Psychological Assessment*, 26(2), 350–362. <https://doi.org/10.1037/a0035152.supp>
- Durbin, J., & Watson, G. S. (1950). Testing for Serial Correlation in Least Squares Regression: I. *Biometrika*, 37(3/4), 209–428. <https://doi.org/10.2307/2332391>
- Erozkan, A. (2016). The link between types of attachment and childhood trauma. *Universal Journal of Educational Research*, 4(5), 1071–1079. <https://doi.org/10.13189/ujer.2016.040517>
- Evans, L. & Tully, R. J. (2016). The Triarchic Psychopathy Measure (TriPM): Alternative to the PCL-R? *Aggression and Violent Behavior*, 27, 79–86. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2016.03.004>
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, S., & Lang, A. G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods*, 41(4), 1149–1160. <https://doi.org/10.3758/BRM.41.4.1149>
- Feeney, J. A., Noller, P., & Hanrahan, M. (1994). Attachment Style Questionnaire (ASQ). <https://doi.org/10.1037/t29439-000>
- Finzi, R., Cohen, O., Sapir, Y., & Weizman, A. (2000). Attachment styles in maltreated

- children: a comparative study. *Child Psychiatry and Human Development*, 31(2), 113–128. <https://doi.org/10.1023/a:1001944509409>
- Frodi, A., Dernevik, M., Sepa, A., Philipson, J., & Bragesjö, M. (2001). Current attachment representations of incarcerated offenders varying in degree of psychopathy. *Attachment & Human Development*, 3(3), 269–283. <https://doi.org/10.1080/14616730110096889>
- Gilbert, R., Wisom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The lancet*, 373(9657), 68–81. [https://doi.org/10.1016/S01406736\(08\)61706-7](https://doi.org/10.1016/S01406736(08)61706-7)
- Hardeman, C. (2006). Malingeren in de neuropsychologie: ontwikkeling en interpretatie van tests voor het detecteren van een suboptimale inzet. *Neuropraxis*, 4, 102–109. <https://doi.org/10.1007/BF03079092>
- Hare, R. D. (1998). Psychopathy, affect and behavior. *Psychopathy: Theory, Research and Implications for Society*, 88, 105–137. https://doi.org/10.1007/978-94-011-3965-6_6
- Hayes, A. F. (2018). Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach (2nd edition). The Guilford Press.
- Janssen-Visser, L., & Meulenbeek, P. A. M. (2017). Hechtingsstijlen bij complexe PTSS: Een exploratieve studie. *Tijdschrift voor psychotherapie*, 43(4), 238–254. <https://doi.org/10.1007/s12485-017-0198-4>
- Lowell, A., Renk, K., & Adgate, A. H. (2014). The role of attachment in de relationship between child maltreatment and later emotional and behavioral functioning. *Child Abuse & Neglect*, 38(9), 1436–1449. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2014.02.006>

- Main, M., & Goldwyn, R. (1998). Adult attachment scoring and classification system. Unpublished manuscript, University of California at Berkeley.
- Manna, G., Musso, P., Kopala-Sibley, D. C., Cassibba, R., & Falgares, G. (2020). The moderating effect of attachment styles on the relationship between maltreatment experiences and internalizing and externalizing problems among adolescents: Implications for custody issues. *Journal of Family Trauma, Child Custody & Child Development, 17*(6), 161–188. <https://doi.org/10.1080/26904586.2020.1767013>
- Marshall, L. A., & Cooke, D. J. (1999). The childhood experiences of psychopaths: a retrospective study of familial and societal factors. *Journal of Personality Disorders, 13*(3), 211–225. <https://doi.org/10.1521/pedi.1999.13.3.211>
- McLewin, L. A., & Muller, R. T. (2006). Attachment and social support in the prediction of psychopathology among young adults with and without a history of physical maltreatment. *Child Abuse & Neglect, 30*, 171–191. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.10.004>
- Patrick, C. J., Fowles, D. C. & Krueger, R. F. (2009). Triarchic conceptualization of psychopathy: Developmental origins of disinhibition, boldness, and meanness. *Development and Psychopathology, 21*(3), 913–938. <https://doi.org/10.1017/S0954579409000492>
- Salekin, R. T., Trobst, K. K., & Krioukova, M. (2001). Construct Validity of Psychopathy in a Community Sample: A Nomological Net Approach. *Journal of Personality Disorders, 15*(5), 425–441. <https://doi.org/10.1521/pedi.15.5.425.19196>
- Schimmenti, A., Passanisi, A., Di Carlo, G., & Caretti, V. (2014). Abuse in childhood and

psychopathic traits in a sample of violent offenders. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 7(4), 340–347. <http://dx.doi.org/10.1037/tra0000023>

Skeem, J. L., Poythress, N., Edens, J. F., Lilienfeld, S. O., & Cale, E. M. (2003).

Psychopathic personality or personalities? Exploring potential variants of psychopathy and their implications for risk assessment. *Aggression and Violent Behavior*, 8(5), 513–546. [http://dx.doi.org/10.1016/S1359-1789\(02\)00098-8](http://dx.doi.org/10.1016/S1359-1789(02)00098-8)

Soe-Agnie, S. E., Van Dongen, J. D. M., Loomans, M. M., Patrick, C. J., Nijman, H. L. I., De

Jong, C. A. J., & Van Marle, H. J. C. (2011). *Dutch version of the Triarchic Psychopathy Measure*. Unpublished manuscript.

Stein, H., Koontz, A. D., Fonagy, P., Allen, J. G., Fultz, J., Brethour, J. R., ... Evans, R. B.

(2002). Adult attachment: What are the underlying dimensions? *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 75(1), 77–91.

<https://doi.org/10.1348/147608302169562>

Stepp, S. D., Morse, J. Q., Yaggi, K. E., Reynolds, S. K., Reed, L. I., & Pilkonis, P. A.

(2008). The Role of Attachment Styles and Interpersonal Problems in Suicide-Related Behaviors. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 38(5), 592–607.

<https://doi.org/10.1521/suli.2008.38.5.592>

Swogger, M. T., Walsh, Z., Kosson, D. S., Cashman-Brown, S., & Caine, E. D. (2012). Self-

reported childhood physical abuse and perpetration of intimate partner violence.

Criminal Justice and Behavior, 39(7), 910–922.

<https://doi.org/10.1177/0093854812438160>

Thombs, B. D., Bernstein, D. P., Lobbstaël, J., & Arntz, A. (2009). A validation study of the

Dutch Childhood Trauma Questionnaire-Short Form: Factor structure, reliability, and known-groups validity. *Child Abuse & Neglect*, 33(8), 518–523.

<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2009.03.001>

Unger, J. A. M., & De Luca, R. V. (2014). The relationship between childhood physical abuse and adult attachment styles. *Journal of Family Violence*, 29(3), 223–234.

<https://doi.org/10.1007/s10896-014-9588-3>

U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families,

Children and Families, Children's Bureau. (2011). *Child maltreatment 2011*.

Government Printing Office

Van der Wouden, H. (2015). Vragenlijsten. *Tijdschrift voor praktijkondersteuning*, 10, 88–89. <https://doi.org/10.1007/s12503-015-0045-4>

Van Dongen, J. D. M., Drislane, L. E., Nijman, H., Soe-Agnie, S. E., & Van Marle, H. J. C.

(2016). Further Evidence for Reliability and Validity of the Triarchic Psychopathy Measure in a Forensic Sample and a Community Sample. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 39(1), 58–66. <https://doi.org/10.1007/s10862-016-9567-5>

Van Oudenhoven, J., Hofstra, J., & Bakker, W. (2003). Ontwikkeling en evaluatie van de

Hechtingsstijlvragenlijst (HSL); [Development and evaluation of the Attachment Styles Questionnaire (ASQ)]. *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie*, 58, pp. 95–102.

Warner, R. M. (2013). *Applied Statistics: From Bivariate Through Multivariate Techniques*

(2nd ed.). Sage Publications Inc.

Weiler, B. L., Widom, C. S. (1996). Psychopathy and violent behaviour in abused and

neglected young adults. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 6(3), 253–271.

<https://doi.org/10.1002/cbm.99>

Widom, C. S., Czaja, S. J., Kozakowski, S. S., & Chauhan, P. (2018). Does adult attachment style mediate the relationship between childhood maltreatment and mental and physical health outcomes? *Child Abuse & Neglect*, 76, 533–545.

<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.05.002>